

УДК [37.017+177+316.7](477):172.4

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.33>

Шарова Т. М., Кремінський Б. Г., Мистюк С. П.

РОБОТА З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті акцентовано увагу на потребі узгодження абсолютних цінностей, розкриття культурних традицій, популяризації української мови як державної. У цьому контексті вартує уваги дослідження європейських цінностей сучасної молоді, що спонукає до проведення досліджень в умовах воєнного стану в Україні.

Основою цінностей Європейського Союзу є права та свобода кожного громадянина. Без сумніву, сьогодні Україна твердо переконана в тому, що вона самостійна та незалежна, а українці заслуговують на свободу та вільні права громадян своєї держави.

Європеїзація української освіти спонукає виявляти обдаровану молодь, допомагати їй розкривати власні здібності та бути активними учасниками освітнього процесу. Причому маємо потребу акцентувати увагу на здобувачах освіти різних вікових категорій, що сприятиме формуванню у них європейських цінностей, починаючи з початкової школи і завершуючи здобуттям вищої освіти в університетах.

Акцентуємо увагу на тому, що здібності до певних видів діяльності мають не всі діти. Здебільшого обдарована молодь відрізняється своєрідними творчими підходами до вирішення різноманітних проблем, нестандартним мисленням. Виявляти такі здібності доречніше ще на рівні початкової школи. Важливим моментом роботи з обдарованими є розуміння чіткого алгоритму діяльності. Поетапність кожного конкурсу, олімпіади, турнірні змагання тощо вимагають від здобувачів освіти, вчителів та батьків розуміння часових меж та результатів роботи.

Сьогодні можливими дієвими системами комунікації з обдарованою молоддю є різноманітні соціальні мережі, форуми на платформах та системи відеозв'язку. Однак важливо розуміти, що на будь-якому етапі комунікації треба усувати проблему навчальної мотивації.

Ключові слова: європеїзація, культурні цінності, самобутність, національний досвід, освіта, процес євроінтеграції.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну більшість українців переосмислили життєві цінності. Постало питання чіткого усвідомлення національно-культурної самобутності України, збереження національних пам'яток нашої держави, розуміння ролі та місця кожного українця в системі європеїзації. Ідеологічні надбудови стали перешкодою до реалізації прав та свобод українців. Виникла потреба в узгодженні абсолютних цінностей, розкритті культурних традицій, популяризації української мови як державної. У цьому контексті вартує уваги дослідження європейських цінностей сучасної молоді, що приводить до проведення досліджень в умовах воєнного стану в Україні.

Здобувачі освіти, батьки та вчителі закладів загальної середньої освіти після повномасштабного вторгнення росії в Україну (з 24 лютого 2022 року) змушені були переорієнтуватись щодо освітнього процесу, усвідомити європейські цінності, здебільшого стосовно принципів свободи, рівності, поваги до прав людини. У сфері права такі цінності є визначальними, оскільки демонструють найвищі цивілізаційні досягнення людини як такої. Важливо, щоб в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну не була втрачена низка таких європейських цінностей. Саме тому важливим є цей факт, що спонукає батьків та вчителів проводити роз'яснювальну роботу серед здобувачів освіти, налаштовуючи їх на необхідні та потрібні кроки в сучасних умовах нашого суспільства.

Відомо, що основою цінностей Європейського Союзу є права та свобода кожного громадянина. Без сумніву, сьогодні Україна твердо переконана в тому, що вона самостійна та незалежна, а українці заслуговують на свободу та вільні права громадян своєї держави. Розуміємо, що маємо поважати один одного, триматися на засадах свободи та рівності між собою [6, с. 6].

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну важливим моментом є дослідження європейських цінностей у науковому просторі. Сутнісні основи та практичне втілення європейських цінностей представляє у своїх роботах О. Сакало. Вчені-дослідники О. Габолич, В. Кузнецов, Н. Семенова [2] вивчали українську фундаментальну науку та європейські цінності, даючи відповіді на запитання про те, яке місце в системі організації науки мають посідати європейські цінності. Про тріаду європейських цінностей говорить у своєму дослідженні С. Головатий. Вчений наголошує на тому, що європейські цінності повинні бути представлені в Конституції України. Про європейські цінності сьогодні маємо багато досліджень, які здебільшого подають розуміння суспільного розвитку ЄС, а також оприявлення цілої системи цінностей людства, що прямо залежить від історичного перебігу подій в тій чи іншій країні [5, с. 56].

Питання дослідження особливостей європейських цінностей представляє у своїх працях Н. Амелеченко. Натомість О. Харитонova [12] подала власну теорію з питань об'єктивістської та суб'єктивістської концепцій природи європейських цінностей. Л. Сніцар досліджувала питання готовності освітян до сприйняття європейських цінностей. В. Гладкий [3] вивчав питання європейських цінностей, що перш за все виконують комплекс завдань, орієнтованих на європейський простір. І. Манаєнко, А. Александрук, К. Козаченко [9]

вивчали питання європейських цінностей в українському суспільстві в аспекті імплементації. Теоретичні засади європейських цінностей представлені в працях А. Чередниченко [13], а питання інформатизації освіти й виховання як вектор розвитку сучасного суспільства розглядали у своєму дослідженні С. Шаров та О. Постильна [14].

На думку І. Маланчук, “сьогодні актуалізується потреба у формуванні нової системи цінностей, яка могла б служити основою стабільного цивілізаційного поступу України в умовах глобалізації та кардинальних соціокультурних трансформацій” [8, с. 100]. Так, справді стабільний цивілізаційний поступ в Україні можливий за умови формування нової системи цінностей на європейському рівні.

На думку О. Харитонової, у суспільстві існує дві концепції природи європейських цінностей, а саме об’єктивістська та суб’єктивістська. Зрозуміло, що трансформація цінностей приводить до пошуку, утвердження, а іноді й відновлення цінностей [12, с. 56]. Поділяємо думку дослідника О. Сакало, яка ґрунтується на такому твердженні: “європейські цінності мають не лише абстрактне значення, але й цілком конкретний вираз у вигляді базових фундаментальних прав, свобод тощо, зафіксованих у відповідних документах Європейського Союзу” [10, с. 109]. Дослідник вказує на те, що базові європейські цінності зафіксовані у відповідних документах ЄС та складають певний фундамент людської цивілізації (гідність, свобода, рівність, солідарність, громадянство, правосуддя).

Орієнтуючись на дослідження С. Головатого, маємо певне твердження про те, що принцип людських прав обов’язково повинен бути представлений у Конституції України, що дасть змогу на рівних засадах користуватися власними правами кожному громадянину нашої держави [4, с. 14]. Н. Амельченко у наукових дослідженнях подає особливості базових європейських цінностей та вказує на можливість самореалізації в умовах демократичної політичної рівності й соціальної справедливості [1, с. 33].

Л. Сніцар подає власні міркування з питань готовності освітян до сприйняття європейських цінностей, вказуючи на адаптацію української освіти до європейського освітнього простору [11, с. 1]. На думку дослідниці, “європейський вибір України відкриває нові перспективи для співробітництва і розвитку, уможливило вищі темпи модернізації економіки, правового поля, прагнення до вищих соціальних умов життя, взаємообміну культурно-освітніми надбаннями” [11, с. 6]. Сьогодні можемо виокремити основні ціннісні орієнтири європейського освітнього простору в нашій країні, такі як якість знань, мотивація до навчання, гарантія вибору, багатоступеневість в освіті, функціонування освітньої системи відповідно до європейських критеріїв. Натомість С. Шаров та О. Постильна акцентують увагу на тому, що кожного року зростає кількість інформаційного потоку, що суттєво прискорює процес інформатизації сучасного суспільства, а це дає змогу здобувачам освіти та їхнім наставникам використовувати різноманітні ресурси для підготовки до конкурсів, олімпіад, турнірів, конференцій тощо [14, с. 199].

Мета статті полягає у створенні дорожньої карти для обдарованої молоді задля підвищення рівня освіти та науки в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну та мотивації здобувачів освіти до участі в конкурсах, турнірах та олімпіадах для збереження європейських цінностей.

Нині обдарована молодь змушена самотійно вчитися, розуміючи складність освітнього процесу в дистанційному форматі. Європеїзація української освіти спонукає виявляти обдаровану молодь та допомагати їй розкривати власні здібності, бути активними учасниками освітнього процесу. Причому маємо потребу акцентувати увагу на здобувачах освіти різних вікових категорій, що сприятиме формуванню у них європейських цінностей, починаючи з початкової школи і завершуючи здобуттям вищої освіти в університетах.

Акцентуємо увагу на тому, що здібності до певних видів діяльності мають не всі діти. Здебільшого обдарована молодь відрізняється своєрідними творчими підходами до вирішення різноманітних проблем, нестандартним мисленням. Виявляти такі здібності доречніше ще на рівні початкової школи. Як правило, робить це класний керівник, завданням якого є оцінювання рівня нестандартності мислення здобувача освіти та рівня його пізнавальної діяльності. На цьому етапі доречно здійснювати різноманітні спостереження й постійно комунікувати з обдарованими учнями та їхніми батьками. В такий спосіб можна буде визначити тип обдарованості учня: креативний, інтелектуальний, соціальний, академічний, художній тощо.

Виявлення обдарованої молоді в закладі освіти спонукає адміністрацію до створення умов освітнього процесу для повноцінного інтелектуального, фізичного та творчого розвитку здобувачів освіти. На цьому етапі важливо долучати не лише класного керівника, але й вчителів-предметників, адміністрацію закладу освіти та практичного психолога.

Забезпечення умов інтелектуальної обдарованості залежить від того, чи є у закладі освіти класи з поглибленим вивченням (технічне чи гуманітарне спрямування). За відсутності напряму закладу освіти важливим аспектом є запровадження класів з поглибленим вивченням окремих предметів, створення факультативів, а також надання індивідуальних консультацій тим здобувачам, хто мотивований до участі в конкурсах, олімпіадах та турнірах.

Забезпечення умов для самореалізації інтелектуально обдарованої молоді в середній школі має відбуватись на рівні дослідницької діяльності як можливості представлення себе в творчому пошуку та роботи над конкретною проблемою. Задля цього важливо своєчасно виявити у здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти інтереси та нахили, створити умови для розкриття здібностей, інтелектуального потенціалу, а також творчого самовдосконалення здобувачів під час роботи над певною проблемою, темою, дослідженням.

Для здобувачів освіти старшої школи задля розвитку обдарованості бажано долучати їх до спецкурсів та системних міжкласних факультативів, де можлива комунікація між здобувачами різних профілів. Тут доречними можуть бути проектні роботи, формування у здобувачів умінь та навичок роботи з науковими джерелами, методами оброблення наукової інформації. Усе це дасть змогу здобувачам освіти ретельно підготуватись до участі в конкурсах, олімпіадах, турнірах та інших різноманітних інтелектуальних змаганнях.

Сьогодні маємо можливість долучати обдаровану молодь закладів загальної середньої освіти, здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, здобувачів вищої освіти до конкурсів, олімпіад, турнірів, наукових та інтелектуальних змагань, конференцій. Брати участь в інтелектуальних змаганнях можуть здобувачі освіти на всеукраїнському та міжнародному рівнях. На думку науковців, “олімпіади, конкурси, турніри є змаганнями, різними за своєю формою і змістом і, відповідно, вимагають від учасників різних за формою виявлення знань, умінь та схильностей до різних видів інтелектуальної діяльності, але спільним для Всеукраїнських інтелектуальних змагань є творчий, розвивальний характер завдань, що пропонуються школярам” [7, с. 136].

У XXI столітті навіть в умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну маємо таке стратегічне завдання: сприяння саморозвитку, удосконалення критичного мислення, самовиховання та самовдосконалення обдарованої молоді. Водночас велику вагу сьогодні має таке пріоритетне завдання сучасної освіти: можливість та доцільність запровадження якісного дистанційного навчання обдарованої молоді. Для виконання таких завдань маємо системно проводити моніторингові дослідження та виявляти обдаровану молодь, залучаючи їх до конкурсів, олімпіад, турнірів, наукових заходів тощо.

Однак важливим моментом роботи з обдарованими є розуміння чіткого алгоритму діяльності. Поетапність кожного конкурсу, олімпіади, турнірного змагання тощо вимагає від здобувачів освіти, вчителів та батьків розуміння часових меж та результатів роботи. Під час дистанційного навчання усвідомлювати такі часові межі досить важко, оскільки відсутнє живе спілкування між здобувачем освіти та вчителем, який готує його до інтелектуальних змагань. Однак станом на 1 вересня 2022 року в Україні маємо можливість різних форм навчання, а саме очного, дистанційного та змішаного.

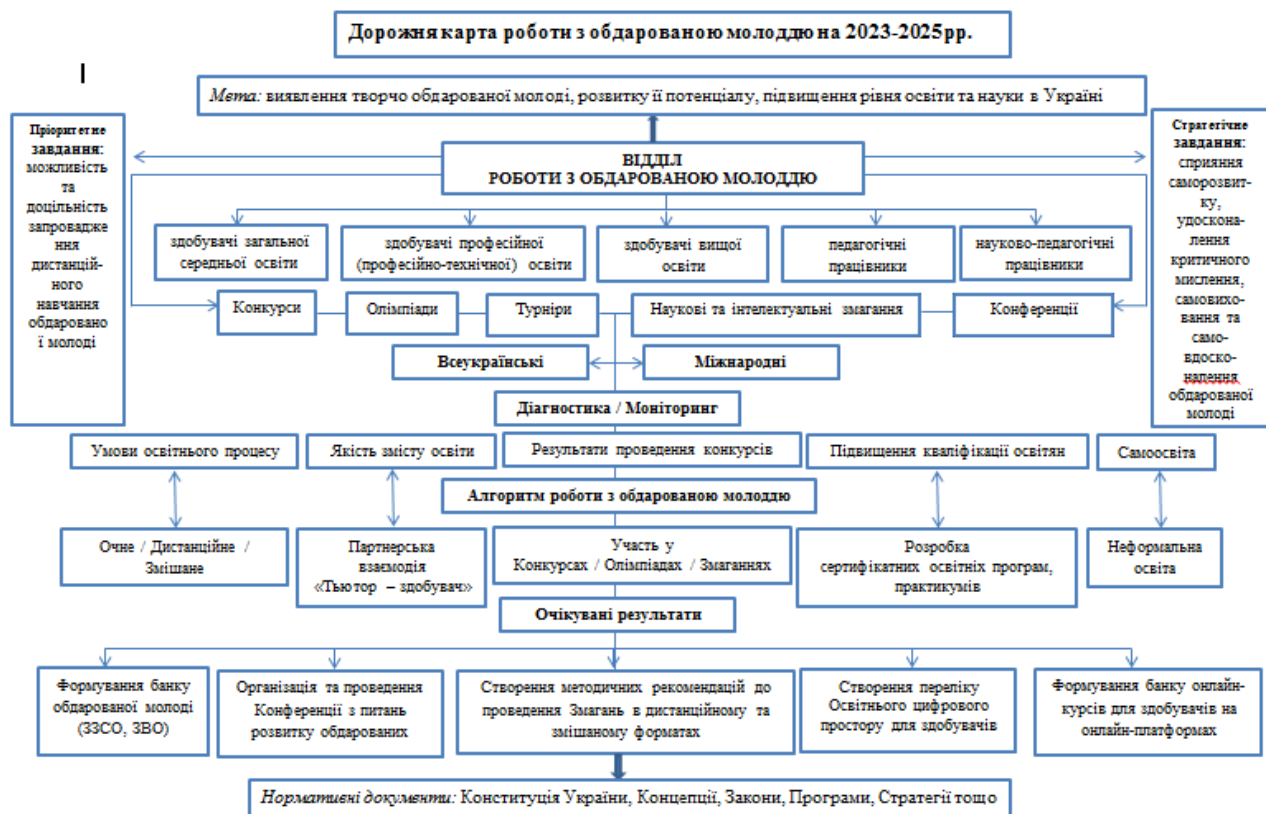

Рис. 1. Дорожня карта роботи з обдарованою молоддю на 2023–2025 роки

Саме за таких умов відбувається партнерська взаємодія “вчитель – здобувач”, “викладач – здобувач вищої освіти”, а в подальшому пропонуємо вчителя та викладача називати тьютором, оскільки він виконує наставницьку роль та консулює здобувача освіти з різноманітних питань участі в інтелектуальних змаганнях на рівні нашої держави та за її межами, тобто на всеукраїнському та міжнародному рівнях.

Задля підтримки вчителів та викладачів щодо їхнього професійного зростання пропонуємо активно запроваджувати роботу сертифікатних освітніх програм. Така діяльність дасть змогу здійснити роз'яснення алгоритмів участі здобувачів освіти в конкурсах, турнірах, олімпіадах, конференціях тощо. Підвищення кваліфікації освітянської спільноти дасть можливість суттєво посилити рівень педагогічних та науково-педагогічних працівників, оскільки такі заходи мотивують на подальший персоналізований інноваційний розвиток та запровадження інновацій у сфері освіти.

В умовах дистанційного навчання здобувачі освіти можуть додатково готуватись до конкурсів, олімпіад та турнірів, використовуючи різноманітні платформи чи ресурси. Цікавими та досить популярними нині є україномовні та англійськомовні платформи, де представлені різні масові відкриті онлайн-курси. Однак важливо розуміти, що для здобувачів загальної середньої освіти такі курси повинні бути повністю безоплатними, тому під час надання рекомендацій здобувачам освіти щодо підготовки до інтелектуальних змагань бажано брати до уваги лише ті, що є у вільному доступі та не передбачають сплати коштів. Така підготовка буде потужною, оскільки здобувач зможе додатково переглянути відеоматеріал, спробувати себе щодо тестового контролю та за успішного завершення онлайн-курсу отримати сертифікат.

Сьогодні маємо можливість формування банку обдарованої молоді (ЗЗСО, ЗВО), долучення вчителів та їхніх вихованців до конференцій різного рівня задля апробації власних досліджень, а також розроблення методичних рекомендацій до проведення змагань у дистанційному та змішаному форматах. Розроблення пам'яток для учасників конкурсу та їхніх наставників у подальшому може суттєво полегшити розуміння процедури різноманітних конкурсів, олімпіад, турнірів тощо.

В умовах воєнного стану в Україні доречно було б створити перелік освітнього цифрового простору для здобувачів, де кожен учасник міг би знайти потрібну платформу чи ресурс, яка стане йому в пригоді задля ретельної підготовки до конкурсів, предметних олімпіад, турнірів. Нині створюється дорожня карта щодо роботи з обдарованою молоддю, де будуть висвітлені різноманітні аспекти долучення здобувачів освіти та їхніх наставників до участі в інтелектуальних змаганнях.

Важливо розуміти, що під час дистанційного навчання стиль спілкування вчителя та здобувачів потрібно видозмінювати, оскільки на відстані втрачається момент впливу. Тут доречними будуть ті вчителі та викладачі, які мають авторитет у здобувачів та є щирими й відкритими щодо них. Тільки за такої умови в сучасних реаліях можна досягти позитивної динаміти та мотивувати обдаровану молодь до участі в конкурсах, олімпіадах та інших інтелектуальних змаганнях. Налаштуватись на плідну співпрацю можна тільки шляхом емоційного спілкування без певних докорів та звинувачень.

Сьогодні можливими дієвими системами комунікації з обдарованою молоддю є різноманітні соціальні мережі, форуми на платформах та системи відеозв'язку. Однак важливо розуміти, що на будь-якому етапі комунікації треба усунути проблему навчальної мотивації. Здобувачі освіти повинні прагнути отримання нової, цікавої, сучасної та потрібної інформації.

Висновки. Важливим критерієм під час роботи з обдарованою молоддю є результативність. Однак результати будь-якої роботи прямо залежать від якісної підготовки здобувача освіти. Під час підготовки конкурсанта треба не лише брати до уваги його здібності, але й вказувати на особливості конкурсу чи олімпіади, до якої він буде долучений як учасник. Здобувачеві треба надати свободу вибору щодо конкурсів, а також не обмежувати його в інформації під час підготовки.

Загальнолюдські та глобальні цінності сьогодні доречніше розглядати як цілу систему цінностей, що притаманні цивілізації ЄС. Наслідуючи та пропагуючи європейські цінності, українці зможуть вибороти свободу, утримати незалежність та здобути перемогу. В умовах сьогодення не можна обмежувати простір свободи здобувачів освіти. Залучення обдарованої молоді до конкурсів та олімпіад мотивує їх до навчання. Особливості технологізації сучасного суспільства дають змогу здобувачам освіти краще готуватися до інтелектуальних змагань та конкурсів, при цьому використовувати різноманітні ресурси.

Використана література:

1. Амельченко Н. Цінності об'єднаної Європи. Київ : ГО "Лабораторія законодавчих ініціатив", 2013. 45 с. URL: <https://bit.ly/3BionSr>
2. Габович О., Кузнецов В., Семенова Н. Українська фундаментальна наука і європейські цінності. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2015. 208 с.
3. Гладкий В. Основні ознаки європейських цінностей. *Ціннісноорієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції* : матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції (м. Суми, 28–29 травня 2021 року). Суми : СумДУ, 2021. С. 35–41.
4. Головатий С. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини – як основа українського конституційного ладу. *Право України*. 2011. № 5. С. 159–174.
5. Жебровська К. Європейська ціннісна парадигма крізь призму освітнього, культурного та наукового розвитку. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 56–60.
6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями : Документ від 7 лютого 1992 року, 25 березня 1957 року № 994 б06. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2010. 30 березня. С. 83. С. 1. URL: <https://bit.ly/3Txi2H6> (дата звернення: 09.09.2022).
7. Кремінський Б., Мисток С., Черкаська Л. Проблеми та актуальні напрями роботи з інтелектуально обдарованою молоддю. *Нові технології навчання*. 2020. № 93. С. 128–137.
8. Маланчук І. Європейські цінності в системі підвищення якості життя в Україні. *Напрями стійкого зростання у світовій*

- економіці* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 20–21 квітня 2017 року). Тернопіль, 2017. С. 97–101. URL: <https://bit.ly/3RqrvAX> (дата звернення: 09.09.2022).
9. Манаєнко І., Александрук А., Козаченко К. Європейські цінності в українському суспільстві: оцінка імплементації. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2019. № 23. С. 5–12.
  10. Сакало О. Європейські цінності: сутнісні основи та практичне втілення. *Соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава, 2015. С. 106–109. URL: <https://bit.ly/3RoWk9L> (дата звернення: 09.09.2022).
  11. Сніцар Л. Формування готовності освітян до сприйняття європейських цінностей. *Studies in Comparative Education*. 2011. № 1. С. 1–7.
  12. Харитоновна О. Європейські цінності та Україна. *Незалежність України: права людини та національна безпека* : збірник матеріалів Першої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 21 травня 2021 року) / Національний університет “Львівська політехніка” ; упоряд. Л. Ярмол. Львів : Галицька видавнича спілка, 2021. С. 56–59.
  13. Чередниченко А. Європейські цінності: теоретичні засади формування. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 1 (44). С. 20–25.
  14. Шаров С., Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2017. № 1. С. 199–204.

References:

1. Amelchenko, N. (2013). Tsinnosti obiednanoi Yevropy [Values of united Europe]. Kyiv : HO “Laboratoriia zakonodavchykh initsiatyv”, 45 s. URL: <https://bit.ly/3BionSr> (data zvernennia: 09.09.2022). [in Ukrainian]
2. Hablyovych, O., Kuznietsov, V., Semenova, N. (2015). Ukrainka fundamentalna nauka i yevropeyski tsinnosti [Ukrainian fundamental science and European values]. K.: Vyd. dim “Kyievo-5Mohylianska akademiia”, 208 s. [in Ukrainian]
3. Hladkyi, V. (2021). Osnovni oznaky yevropeyskykh tsinnosti [The main features of European values]. *Tsinnisnooriientovanyi pidkhyd v osviti i vyklyky yevrointehratsii: materialy II Mizhnar. nauk.-metod. konf. (m. Sumy, 28–29 travnia 2021 roku)*. Sumy: SumDU, 35–41. [in Ukrainian]
4. Holovaty, S. (2011). Triada yevropeyskykh tsinnosti – verkhovenstvo prava, demokratiia, prava liudyny – yak osnova ukrainskoho konstytutsiinoho ladu [The triad of European values – the rule of law, democracy, human rights – as the basis of the Ukrainian constitutional system]. *Pravo Ukrainy*, № 5. 159–174. [in Ukrainian]
5. Zhebrowska, K. (2018). Yevropeiska tsinnisna paradyhma kriz pryzmu osvitnoho, kulturnoho ta naukovooho rozvytku [European value paradigm through the prism of educational, cultural and scientific development]. *Yurydychnyi visnyk*. № 2. 56–60. [in Ukrainian]
6. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannya Yevropeiskoho Soiuzu z protokolamy ta deklaratsiiami [Consolidated versions of the Treaty on the European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union with protocols and declarations]: Dokument №994_b06 vid 07.02.1992, 25.03.1957 (2010). *Oftsiniyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu*. 30 ber. URL: <https://bit.ly/3Ttxt2H6> (data zvernennia: 09.09.2022). [in Ukrainian]
7. Kremynskiy, B., Mystiuk, S., Cherkaska, L. (2020). Problemy ta aktualni napriamy roboty z intelektualno obdarovanoi moloddu [Problems and current areas of work with intellectually gifted youth]. *Novi tekhnologii navchannia*. № 93. 128–137. [in Ukrainian]
8. Malanchuk, I. (2017). Yevropeyski tsinnosti v systemi pidvyshchennia yakosti zhyttia v Ukraini [European values in the system of improving the quality of life in Ukraine]. *Napriamy stiikoho zrostantia u svitovii ekonomitsi: zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. (m. Ternopil, 20–21 kvit. 2017 r.)*. Ternopil, 97–101. URL: <https://bit.ly/3RqrvAX> (data zvernennia: 09.09.2022). [in Ukrainian]
9. Manaienko, I., Aleksandruk, A., Kozachenko, K. (2019) Yevropeyski tsinnosti v ukrainskomu suspilstvi: otsinka implementatsii [European values in Ukrainian society: assessment of implementation]. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo*. № 23. 5–12. [in Ukrainian]
10. Sakalo, O. (2015). Yevropeyski tsinnosti: sutnisni osnovy ta praktychne vtilennia [European values: essential foundations and practical implementation]. *Sotsialno-ekonomichni transformatsii v epokhu hlobalizatsii : tezy dop. vseukr. nauk.-prakt. konf. Poltava, 106–109*. URL: <https://bit.ly/3RoWk9L> (data zvernennia: 09.09.2022). [in Ukrainian]
11. Snitsar, L. (2011). Formuvannya hotovnosti osvitiian do spryniattia yevropeyskykh tsinnosti [Formation of the readiness of educators to perceive European values]. *Studies in Comparative Education*. № 1. 1–7. [in Ukrainian]
12. Kharytonova, O. (2021). Yevropeyski tsinnosti ta Ukraina [European values and Ukraine]. *Nezalezhnist Ukrainy: prava liudyny ta natsionalna bezpeka: zbirnyk materialiv Pershoi mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Lviv, 21 travnia 2021 r.) / Natsionalnyi universytet “Lvivska politehnika” ; uporiad. L. V. Yarmol. Lviv: Halytska vydavnycha spilka, 56–59*. [in Ukrainian]
13. Cherednychenko, A. (2020). Yevropeyski tsinnosti : teoretichni zasady formuvannia [European values: theoretical foundations of formation]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*. Vyp. 1 (44). 20–25. [in Ukrainian]
14. Sharov, S., Postylina, O. (2017). Informatyzatsiia osvity i vykhovannia yak vektor rozvytku suchasnoho suspilstva [Informatization of education and upbringing as a vector of development of modern society]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika*. № 1. 199–204. [in Ukrainian]

Sharova T. M., Kremynskiy B. G., Mistyuk S. P. Working with gifted youth: preservation of European values in the conditions of martial law

The article emphasizes the need to harmonize absolute values, reveal cultural traditions, and popularize the Ukrainian language as the state language. In this context, it is worth paying attention to the study of European values of modern youth, which prompts to conduct research in the conditions of martial law in Ukraine.

The basis of the values of the European Union is the rights and freedom of every citizen. Undoubtedly, today Ukraine is firmly convinced that it is self-sufficient and independent, and Ukrainians deserve the freedom and free rights of citizens of their state.

The Europeanization of Ukrainian education encourages identifying gifted youth and helping them to reveal their own abilities and be active participants in the educational process. Moreover, we need to focus attention on education seekers of different

age categories, which will contribute to the formation of European values in them, starting from primary school, and ending with obtaining higher education at universities.

We emphasize the fact that not all children have the ability for certain types of activities. For the most part, gifted youth are distinguished by original creative approaches to solving various problems, non-standard thinking. It is more appropriate to reveal such abilities at the elementary school level. An important point when working with the gifted understands a clear algorithm for working with them. The phased natures of each competition, Olympiads, tournament competitions, etc. require students, teachers and parents to understand the time limits and results of the work.

Today, various social networks, forums on platforms and video communication systems are possible effective systems of communication with gifted youth. However, it is important to understand that at any stage of communication, the problem of educational motivation must be eliminated.

Key words: Europeanization, cultural values, identity, national experience, education, the process of European integration.

УДК 373.091.398(410+430+438+44)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.34>

Швец Т. Е.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ТЬЮТОРИНГУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовані європейські моделі впровадження тьюторингу у закладах загальної середньої освіти. Автор надає характеристику тьюторингу в школі в країнах: Великобританія, Німеччина, Польща, Франція. У статті використані методи дослідження: вивчення, аналіз та узагальнення історико-педагогічних, педагогічних джерел із метою висвітлення основних моделей тьюторингу в закладах середньої освіти.

У статті розглянуті найпоширеніші типи тьюторингу: *academic tutoring* (академічний тьюторинг), який реалізується через *private tutoring* (приватний тьюторинг), *home tutoring* (домашній тьюторинг), *peer tutoring and cross-age-tutoring* (тьюторинг ровесників), *online tutoring* (онлайн тьюторинг), сімейний тьюторинг (у мережі приватних католицьких шкіл). У Польщі до вищезазначених додаються ще виховний, розвивальний та мистецький.

Проаналізовано сутність кожного з видів та специфіку їх впровадження в школах європейських країн. Проаналізовано результати тьюторських програм, які впроваджувалися у Великобританії, Франції, Німеччині та Польщі. На основі аналізу зроблено висновок про їх позитивний вплив на підвищення потенціалу освітніх функцій школи, якість освітнього процесу загалом, покращення загальної атмосфери взаємовідносин у школі, розвиток в учнів критичного та креативного мислення, адаптивності, толерантності та самоконтролю.

Це дослідження дало змогу зробити висновок, що європейський досвід впровадження тьюторингу в школах є досить актуальним для сучасної української освіти в контексті реалізації концепції Нової української школи. Впровадження різних типів тьюторингу надає приклади реалізації принципу індивідуалізації та персоналізації в навчанні та вихованні, які можна модифікувати та адаптувати під реалії української школи. Також важливим є досвід підтримки тьюторингу на державному та місцевому рівнях як освітня політика країни.

Ключові слова: тьюторинг, приватний тьюторинг, академічний тьюторинг, тьюторинг ровесників, сімейний тьюторинг, мистецький тьюторинг, тьютор, індивідуалізація.

Нині освіта є другим пріоритетом для міжнародних організацій після захисту прав людини. У Повідомленні Європейської комісії Європарламенту “Розвиток школи та відмінне викладання для успішного початку життя” (2017 р.) підкреслюється, що “якісна освіта є основою для інклюзивних та стійких суспільств; освіта сприяє особистому розвитку та закладає основу для активного громадянства, сприяє дослідницькій діяльності, інноваціям та конкурентоспроможності” [10]. Однією з тенденцій розвитку сучасної освіти є її спрямованість на особистість людини. Така орієнтація виявляється в тому, що для сучасної школи стають важливими не лише знання, вміння та навички, які має отримати учень, а й розкриття його особистісного потенціалу, створення ситуацій вибору й успіху, що дають змогу учневі знайти власний шлях навчання та розвитку [1, с. 99].

Метою статті є аналіз та характеристика тьюторингу як технології індивідуалізації в освіті в закладах загальної середньої освіти країн Європи в контексті державної політики у сфері тьюторингу, а також організаційних форм його функціонування.

Тьюторинг як технологія індивідуалізації та персоналізації в освіті привертає увагу багатьох українських та зарубіжних вчених. Фундаментальні дослідження у сфері тьюторингу містяться в працях таких зарубіжних дослідників, як Д. Вуд (D. Wood), К. Топпінг (K. Topping), М. Брей (M. Bray), Д. Палфрейман (D. Palfreyman), В. Мор (W. G. Moore), Е. О’Брайнт (E. Q. O’Briant), А. Бжежинська (A. Brzezińska), М. Будзинський (M. Budzyński), А. Сарнат-Частко (A. Sarnat-Ciastko), К. Чайкі-Хелмінська (K. Czayka-Chełmińska), та вітчизняних вчених С. Алексєєвої, А. Бойко, Н. Демяненко, О. Іваницької, М. Іващенко, К. Осадчей.